

دوره سالیانه سبک شناسی

تدریس مفهومی سبک شناسی و تاریخ ادبیات

به سبک کنکور های اخیر

موضوع جلسه: دوره معاصر و انقلاب

مدرس: زینب امیدبخش

شعر و نثر دوره معاصر:

دوره اول:	دوره سلطنت رضا خان ، دوره درخشش نیما ، جدال بر سر شعر کهنه و نو
دوره دوم:	آغاز حکومت محمدرضا تا کودتا بیست و هشت مرداد، فضای سیاسی آزادتری نسبت به قبل ،تشکیل اولین کنگره نویسندگان و شاعران
دوره سوم:	از کودتا بیست و هشت مرداد تا قیام پونزده خرداد ، حاکم شدن استبداد، ادامه یافتن راه شعر نو تزیلی ،سمبولیسم اجتماعی ، توجه بیشتر شاعران به مسائل سیاسی و اجتماعی
دوره چهارم:	مسیر عمده شعر همچنان اجتماعی و سیاسی ، دوره کمال جریان های ادبی دست یافتن

دوره شعر و نثر انقلاب:

شعر انقلاب

ایجاد دگرگونی و فضای تازه در شعر و نثر
به کارگیری مضامین مذهبی و عرفانی و موضوعاتی مثل جهاد، شهادت، ایثار، آزادگی و
عشق و طرح مضامین این حوزه، همراه با ورود برخی مظاهر فرهنگ غربی
آمیخته شدن روح حماسی اشعار دوران مقاومت با موجی از عرفان
انعکاس جنبه های حماسی، عرفانی، مذهبی نهضت اسلامی در شعر
رواج موضوعاتی مثل مبارزه، دفاع، ایثار، شهادت، پایداری، میهن دوستی بعد از وقوع جنگ
تحمیلی

نثر انقلاب

ادامه نثر به ویژه در داستان نویسی
رواج طبیعی تکامل ادبیات داستانی بر خلاف شعر
جایگاه کمرنگ تر نسل جوان
مهارت نداشتن نسل جوان برای بیان تجربه های ادبی خود: تأمل در آثار قدما و آشنایی با
ادبیات جهان

ویژگی ها	قلمرو
یک) لغات و ترکیبات : ورود لغات و ترکیبات امروزی و جدید به شعر دو) دایره واژگان : باز بودن دست شاعر برای استفاده از همه واژه ها سه) زبان شعر : جمله بندی های ساده و چشم گیر بودن سادگی و روانی زبان شعر	زبانی

در دکان همه باده فروشان تخته است آن که باز است همیشه در میخانه توست

ویژگی زبانی: ترکیب (تخته بودن در دکان) نشان دهنده سادگی و استفاده از لغات و ترکیبات امروزی است.

ویژگی ها	قلمرو
یک) آرایه های ادبی: ورود آرایه های بیانی و بدیعی به صورت طبیعی دو) قالب: پر کاربرد بودن قالب های سنتی ، قالب نیمایی و سپید سه) ابهام و معنی گریزی: پسندیده بودن ابهام و معنی گریزی در شعر چهار) صور خیال: جدید و نو بودن صور خیال پنج) نماد: گرایش بیشتر به نماد در تصاویر شعری شش) وزن: انتخاب وزن متناسب با لحن طبیعی گفتار و زبان شعر	ادبی

به روزگار شبی بی سحر نخواهد ماند چو چشم باز کنی صبح شب نورد اینجاست

ویژگی ادبی : در این بیت کاربرد نماد مشاهده می شود (شب نماد ظلم و ستم ، صبح نماد آزادی و رهایی)

قلمرو	ویژگی ها
فکری	یک) معشوق: زمینی بودن معشوق در ادبیات معاصر دو) مخاطب شعر: عامه مردم سه) تفکر شاعر: زمینی بودن تفکر شاعر چهار) موضوع: محدود نبودن موضوع شعر و آزاد بودن شاعر برای انتخاب موضوع ، مفاهیم مورد نظر شاعران شامل مفاهیم خصوصی ، سیاسی و اجتماعی ، کم بودن مدح، ذم ، هجو پنج) لحن: صمیمانه و متواضع بودن شعر

چند می گویی که از من شکوه ها داری به دل؟ لب که بگشایم مرا هم با توچندان ماجراست

ویژگی فکری: زمینی بودن معشوق

نثر در دوره معاصر

فکری	ادبی	زبانی
یک) نثر داستانی: تنوع مضامینی مثل اقلیمی ، شهری ، کودکانه، زنانه دو) انواع رمان: رمان تاریخی ، سیاسی، علمی، فلسفی سه) اساطیر: رد پای آشکار اساطیر یونانی ، رومی ، هندی و عبری	یک) نوع نثر: ساده دو) توصیف: عینی ، کوتاه، بیرونی و مشخص بودن توصیف پدیده ها و شخصیت ها سه) قالب و ساختار داستانی متنوع و گوناگون: سفرنامه ، خاطره ، داستان کوتاه و بلند، نثر تحقیقی و دانشگاهی ، رمان ، نمایشنامه نویسی	یک) لغات: راه یافتن بعضی از واژه های اروپایی به زبان فارسی ، کم شدن واژه های عربی نسبت به گذشته ، ورود واژه ها، کنایات، و اصطلاحات عامیانه به نثر داستانی دو) نثر داستانی: تأثیر پذیرفتن نثر داستانی از گفتار و محاوره اقشار اجتماعی سه) فعل و جمله: حذف افعال، به هم ریختن ساختار نحوی جمله ها ، کوتاهی جملات و فعل ها در کلام

تست

با توجه به ویژگی های زبانی نثر دوره معاصر همه گزینه ها مربوط به این دوره هستند؛ به جز...

یک) آشیانه حجاج پر بود از آدم بچه مثل متکا پیچیده بود و دراز و گرد در خواب بعد از ظهر آب ته کشید و هجوم مردم

دو) آفرین حالا تازه برای خودت آدمی شدی تا دیروز هیچکس پهن هم بارت نمیکرد امروز بر ضد شاه علم بلند میکنی

سه) جوانکی بود بریانتین زده با شلوار پاچه تنگ و پوشت و کراوات زرد و پهنی که آن را روی سینه اش نگه داشته بود.

چهار) الا به حکم آن که سوابق انعام خداوندی ملازم روزگار بندگان است مصلحتی که بینند و اعلام نکنند نوعی از خیانت باشد

ویژگی های ادبی دوره معاصر در کدام قطعه کمتر مشهود است؟

یک) قاصدک هان، چه خبر آوردی؟ از کجا وز که خبر آوردی؟ / خوش خبر باشی اما اما / گرد بام و در من / بی ثمر میگردی / انتظار خبری نیست مرا / نه زیاری نه ز دیار و دیاری باری / برو آنجا که بود چشمی و گوش با کس

دو) زندگی حس غریبی است که یک مرغ مهاجر دارد / زندگی سوت قطاری است که در خواب پلی میپیچد / زندگی مجذور آینه است / زندگی گل به توان ابدیت / زندگی ضرب زمین در ضربان دل ماست

سه) بیا بنگر چه غمگین و غریبانه در این ایوان سر پوشیده وین تالاب مالامال / دلی خوش کرده ام با این پرستوها و ماهیها و این نیلوفر آبی و این تالاب مهتابی / به دیدارم بیا ای هم گناه ای مهربان من

چهار) حیرت آور است؛ نیست؟ / اینکه این همه شهید بر سر تمام کوچه های شهر ایستاده اند / تا نشانی مسیر خانه های ما شوند / اینکه این همه شهید رفته اند / تا بهانه ترانه های ما شوند

با توجه به ویژگی لحن شاعر در دوره معاصر کدام بیت در این دوره سروده شده است؟

- (یک) حیرت اندر خامه نقاش بی چون است کو راستی در نقش رویت داد خوبی داده است
- (دو) می آمدم که حال دل زار گویمت اما مگر سرشک امان میدهد به من
- (سه) سیر قاف است سر مرغ همایون دارید ژاژ خایی است اگر نطق فلاتون دارید
- (چهار) از آب لطف او متبسم شود ریاض وز باد قهر او متزلزل شود جبال

کدام بیت با توجه به سبک و شیوه بیان آن یکی از شاعران نیمایی است؟

یک) لبخند تو خلاصه خوبی هاست لختی بخند خنده گل زیباست

دو) محمد کافرینش هست خاکش هزاران آفرین بر جان پاکش

سه) آب زنید راه را هین که نگار میرسد مژده دهید باغ را بوی بهار میرسد

چهارم) ای سرو بلند قامت دوست وه وه که شمایلت چه نیکوس

شعر در دوره انقلاب

ویژگی ها	قلمرو
یک) زبان و واژگان: نزدیک بودن زبان و واژگان شعری در قصاید این دوره به سبک خراسانی، افزایش واژگان متناسب با دین، جبهه و جنگ، شهادت، ایثار، وطن دوستی در شعر و نثر، باستان گرایی و علاقه فراوان به استفاده از واژگان کهن دو) ترکیب ها: آشنایی زدایی زبانی و استفاده از ترکیب های بدیع و کم سابقه (علت: روی آوردن به مفاهیم انتزاعی)	زبانی

به رحل سنگر شان آیه های سرخ ظفر طنین سبز رشادت در این سفر پیداست

ویژگی زبانی: واژگان مربوط به فرهنگ دین، جبهه، ایثار، شهادت، مثل رحل، سنگر، آیه های سرخ، ظفر در بیت مشهود است.

قلمرو	ویژگی ها
ادبی	یک) قالب: در دهه چهل و پنجاه شعر نیمایی مورد توجه روشنفکران بود بعد از پیروزی انقلاب، قالب های سنتی (غزل و قصیده) دو) تقلید: از سبک عراقی و خراسانی و تمایل آن ها در شعر سنتی سه) خیال: گرایش به خیال بندی که موجب نزدیک شدن شعر این دوره به شعر صائب و بیدل می شود. چهار) تمثیل و نماد گرایی : در ابتدا استفاده کمتر از تمثیل و نماد الهام از فرهنگ اسلامی و راه پیدا کردن تمثیل و نماد

پیش از تو آب معنی دریا شدن نداشت شب مانده بود و جرئت فردا شدن نداشت

ویژگی ادبی) نسبت دادن جرئت به شب تصویر بدیعی است که مضمون سازی سبک هندی را به یاد می آورد

ویژگی ها	قلمرو
یک) مفاهیم و مضامین: مفاهیم و مضامین اسلامی به ویژه فرهنگ عاشورایی فرهنگ دفاع مقدس روی آوردن به مفاهیم انتزاعی دو) وجود روح و حماسه و عرفان در شعر: غلبه بعد زمینی در حماسه ، غلبه بعد آسمانی در عرفان تلفیق حماسه و عرفان در غزل حماسی انقلاب	فکری

مرگ هرگز به حریم حرمت راه نیافت هر کجا دید نشانی ز تو چالاک گذشت

ویژگی فکری) مفهوم انتزاعی ترس از مرگ

نثر در دوره انقلاب

فکری	ادبی	زبانی
یک) خصیصه برجسته ادبیات داستانی: تنوع موضوع ها دو) اندیشه حاکم بر داستان ها: اول سیاسی بعد اجتماعی سه) مضامین نثر: بی توجهی به مادیات ،دعوت به اخلاقیات ،استکبار ستیزی ،مبارزه با بی عدالتی اجتماعی ،استقبال از شهادت و فرهنگ ایثار و دفاع از وطن چهار) اومانیسیم: تفکر انسان گرایانه در آثار قبل انقلاب وجود داشت و گاهی به صورت کمرنگ وجود داشت.	یک) داستان بلند و کوتاه: قبل انقلاب: اقبال به داستان کوتاه دهه پنجاه تا شصت: گرایش به داستان بلند دهه هفتاد به بعد: گرایش به داستان کوتاه دو) سبک داستان: دهه نخست انقلاب: دوری از سبک های جدید داستان بعد از جنگ: گرایش به سبک های جدید داستان نویسی مانند جریان سیال ذهن دهه هشتاد به بعد: داستانک نویسی و مدرن نویسی	یک) زبان: عامیانه بودن زبان داستان ها به ویژه در زمان جنگ ، ادامه پیدا کردن ساده نویسی در این دوره که در دوره های قبل شروع شده است دو)واژگان: ورود واژه های مربوط به فرهن ایثار و شهادت و مبارزه و مقاومت به زبان داستان

تست

توضیح مربوط به چند مورد در پرانتز جلوی آنها درست آمده است؟

الف) باستان گرایی و علاقه به استفاده از واژه های کهن (زبانی شعر معاصر)

ب) رواج جریان سیال ذهن و مینیمال و مدرن نویسی (فکری نثر انقلاب اسلامی)

ج) آشکار شدن روح حماسه و عرفان (فکری شعر انقلاب اسلامی)

د) تفکر شاعر بیشتر زمینی و پیرامون امور دنیوی (فکری شعر معاصر)

ه) ابهام در شعر پسندیده است (فکری شعر انقلاب)

و) در این دوره گونه های نثر فنی و مصنوع جایگاهی ندارند (زبانی نثر معاصر)

چهار) ۴

سه) ۳

دو) ۲

یک) ۱

با توجه به ویژگی های زبانی اشعار زیر کدام بیت به سبک دوره انقلاب اسلامی است؟

(یک) گره به کار من افتاده است از غم غربت کجاست چابکی دستهای عقده گشایت؟

(دو) شاعر دلت به راه بیاویز و از غزل طاقی بزن خجسته که دلخواه میرسد

(سه) ایران من بلات، مهل بر سر آوردند مگذار در تو اجنبیان سر بر آورند

(چهار) کویر تشنه عشقم تداوم عطشم دگر بسی است ز باران مگوی باران باش

با توجه به ویژگی های زبانی به ترتیب کدام دو بیت مربوط به دوره انقلاب و کدام دو بیت مربوط به دوره معاصر پیش از انقلاب است؟

الف) تا مبادا کشن شود روزی	تلو پورپشن شود روزی
ب) امشب به قصه دل من گوش میکنی	فردا مرا چو قصه فراموش میکنی
ج) از خانه بیرون میزنم اما کجا امشب	شاید تو میخواهی مرا در کوچه ها امشب
د) خوش به حال لب شمشیر شهادت طلبی	که در این آمد و شد صیقل خود را برداشت

یک) الف، ب - ج، د

دو) ب، ج - الف، د

سه) ج، د - الف، ب

چهار) الف، د - ب، ج

تدریس کاربردی تاریخ ادبیات و سبک

زینب امیدبخش

دوره معاصر و انقلاب

زینب امیدبخش

farasoololmfonon